

Ugy szabadsághős halhatatlansága,
 Ha utódokban él tovább a lángja
 Tett mestere, szent küzdelem mártirja
 Halhatatlanságát más szívekbe írja.
 Férfiak, kikben nincs önzés, önérdék,
 Akikben emberméltóság lobog,
 Kik fölemelnek porbasüllyedt népet,
 Hazát hódítanak s szent ember-jogot,
 Kik mindent, mindent a világnak adnak,
 Kincset, gyönyört maguktól megtagadnak,
 S vállalnak büszkén vértanú-keresztet:
 Az ő példájuk követői lesznek.

(*Palágyi Lajos.*)

1849 október 6-án a szabadságért haltak Aradon:

„*Kiss Ernő*, a rácok elleni háború alatt szerzett érdemeiért tábornok s utóbb altábornagy. Por- és golyó által végeztetett ki.

Aulich Lajos, Buda bevételéig hadtestvezér, utóbb hadügyminiszter. Kivégeztetett kötél által.

Damjanich János, bánsági születésű, származására szerb, a magyar seregben a rácok ellen nyert számos győzelmei után tábornok és hadtestparancsnok. Kivégeztetett kötél által.

Nagy Sándor József, tábornok és hadtestparancsnok, magát kivált Buda bevételénél tüntette ki, az elsők közt hágván vitézeivel a várbástyára. Ítélete akasztásra és jószágvesztésre szólt.

Gróf Vécsey Károly tábornok, Temesvárt az utolsó időig megszállva tartotta. Kivégeztetett kötél által.

Török Ignác, Komárom erődtitési parancsnokává, utóbb tábornokká és várcsapatparancsnokká neveztetett ki. Szegedet ő erősítette meg. Kivégeztetett kötél által.

Lahner György tábornok, s a magyar sereg fegyverzési osztályának igazgatója, halála kötél által történt.

Knézits Károly mint kapitány az alkotmányra esküt téve, ahhoz haláláig hű maradt, az áprilisi harcokban tüntetvén ki magát, egész hadtestparancsnokságig emelkedett. Kötél által halt meg.

Pöltenberg Ernő tábornok, Szemere s Batthyány Kázmér miniszterek által követként az oroszokhoz küldetvén, irántok való bizodalma oly nagy volt, hogy Görgyeitől augusztus 11-én tartott haditanácsban a fegyverletételre szavazott. Bizodalmaért kötél általi halállal bűnhődött.

Gróf Leiningen-Westerburg Károly magyar neje által a nemzet ügyéhez köttetvén, több csatában rettenthetetlen bátorsággal tüntette ki magát. Kötél általi halállal lakolt.

Schweidel János tábornok, Pest visszafoglalása után an-

nak s utóbb Szegednek várparancsnoka volt. A nemzeti harcban kevés része volt, mégis golyó általi halálra ítélték.

Desseffy Arisztó, a nemzeti harcosok közé lépve, utóbb kitűnő lovassági tábornokká Felsőmagyarországban hadtestparancsnokká lett. A haditörvényszék akasztófára ítélte, mi azonban Háynau agyonlövésére változtatott.

„Ugyanezen napon Pesten az „Újépület“ udvarán agyonlövett *gróf Batthyány Lajos*, az első felelős független magyar miniszterium elnöke.“

A magyar mult.

A magyar, mikor multja felé fordul, nemcsak emlékezni akar, hanem tanulni is. A magyar mult visszatérő mult. Helyzetei és példái tanulságosak a jelenben is, eszméltetők s helyes tettekre indítók. Mikor a multba nézünk, nem azért tesszük, mintha félnénk a jelentől, s nem azért, mintha nem tudnánk, hogy fiatal nép a jövőt akarja elsősorban s programmot vár, nemcsak emlékezést. Ha mégis emlékezünk, azért van csupán, hogy helyesebb utat találhassunk a jövőnek, multtal nemesíthessük a jelent.

Mit lehetne várni az olyan nemzettől, mely elfelejtkezik nagyjairól, vértanúiról? Mit lehetne várni az olyan néptől, mely elfeledkezik azokról, akik számára az életet megőrizték és magyarabbá és gazdagabbá tették? Mit lehetne várni az olyan fiútól, aki hálátlan az örökhagyó apával szemben?

Az olyan nemzet, mely megtagadja a hagyományt, elveszti a jövőt. Nagy erő van az ősök esontjaiban és a holtak írásában, sok tanulság és sok tanítás. Nem lehet igazán jó ítélete a magyar jövőről annak, aki nem ismeri a magyar multat.

ISTEN HOZZÁD!

Bércről visszanéz a vándor,

Vígan int kies hazája,

Ott mosolyg a rónatáj,

De a messze távozonak

Szíve vérzik, szíve fáj;

Zeng felé a búcsúszó:

„Isten hozzád, bujdosó!“

Bérc alatt áll völgyek árnyán,

Csak felhőket lát honából,

Elmerült a rónatáj:

Amde búja nem maradt el,

Szíve gyászol, szíve fáj;

Zeng felé a távol szó:

„Isten hozzád, bujdosó!“

Bérc és völgy is elmaradtak,

Felhőt sem lát már honából,

Ábrándkép a rónatáj:

Búja, mint az ég, kíséri,

Szíve vérzik, szíve fáj:

Mély keservvel zeng szava:

„Isten hozzád, szép haza!“ —

Mulnak évek, fürte ősz már,

Elfeledte rég hazája:

Am a kedves rónatáj

Sírig képben él előtte,

Szíve gyászol, szíve fáj:

S a halónak végszava:

„Isten hozzád, szép haza!“

(*Bajza József.*)